

Ehkäisevän päihdetyön toimielin (EPT)

Aika 12.3.2020, klo 8-10:30

Paikka Steniuksen kokoushuone 3 krs.

Osallistujat (x=läsnä)

X	Satu Helin	sosiaali- ja terveystoimiala, pj.
X	Sanna Kenttälä	kehittämispalvelut, siht.
	Marjo Jasu	nuorisopalvelut
X	Leena Koivisto	varajäsen nuorisopalvelut
X	Kimmo Kouru	liikuntapalvelut
X	Tiina Laitala	ympäristöterveydenhuolto
X	Kristiina Kuusio	konsernipalvelut
	Mari Smedberg	Lounais-Suomen poliisilaitos
X	Arja Kumpulainen	vanhuspalvelut
	Päivi Kovanen	varajäsen vanhuspalvelut
X	Anna Kuromaa	perhekeskus
X	Pauliina Parpo	päihdekliniikka
X	Tuija Eskelinen	Rauman kriisikeskus
	Jenni Pohjonen	Rauman seurakunta
X	Elisa Lehtinen	työterveyshuolto
X	Marja Lehtimäki	terveyspalvelut
	Jari Haarala	Rauman Yrittäjät ry
X	Antti Hannula	Perhetukikeskus, pyydetty asiantuntijana kokoukseen
X	Johanna Ylikoski	Lastensuojelu, pyydetty asiantuntijana kokoukseen
X	Sari Pettersson	Rauman Yrittäjät ry, pyydetty asiantuntijana kokoukseen
X	Annikka Mäkelä	Asiantuntijan mukana ollut opiskelija
X	Jenni Lahtinen	Selvin päin Satakunnassa hanke, pyydetty asiantuntijana kokoukseen

Asiat:

Puheenjohtaja toivotti kokouksen alussa toimielimen jäsenet tervetulleeksi ja kokoukseen kutsutut vieraat, Johanna Ylikosken, Annukka Mäkelän, Sari Petterssonin, Antti Hannulan ja Jenni Lahtisen

1. Edellisen muistion [28.11.2019](#) läpikäyminen

Linjaus:

Todettiin ettei sihteerille ole tullut ideoita tänä vuonna painatettaviin julisteisiin (myös sähköisessä muodossa). Sotessa viedään asiaa eteenpäin, jotta julisteet saadaan painatukseen.

Rauman ehkäisevän päihdetyön vuosikello tarkistetaan ja laitetaan nettisivuille kevään aikana.

Anna Kuromaa on ollut tupakkainterventio asiassa yhteydessä WinNovan opiskelijapäällikkö Fia Heinoon. Terveystoimijat järjestävät koululla aiheeseen liittyen muutaman kerran vuodessa teemapäiviä ja lisäksi kouluilla on info- tv:t käytössä, joiden kautta mm. tätä tietoa jaetaan.

Anniskelutoimijoille järjestettyyn kolutukseen Porissa 30.1.2020 ei ole osallistunut Raumalta toimijoita. Keskusteltiin, että mikäli on mahdollista niin ko. aiheesta verkkokoulutus olisi yksi mahdollisuus saada tietoa jaettava laajemmin toimijoille.

Ehyt ry:lle on viety toive, että he painattavat koskettavaa viestiä (esim. nuuskan aiheuttamista haitoista suussa), jota jaettaisiin ruotsinlaivoilla matkustaville henkilöille. Saatu Ehyt ry:stä tieto, että Syöpäyhdistys on tehnyt nuuskaan liittyvää viestintää risteilyaluksilla.

Edellisen kokouksen muistio hyväksyttiin

2. Pakka-toimintamalli

- Selvin päin Satakunnassa hankkeesta projektisuunnittelija kertoo toimielimien jäsenille Pakka-toimintamallista.
- Ostokokeet 2019
Satakunnassa toteutettiin alkoholin ja tupakan ostokokeet marras-joulukuussa 2019. Ostokokeita suoritettiin yhteensä 401 kpl, joista 356 koski alkoholia ja 45 tupakkaa. Ostokokeita suoritettiin 128 eri toimipisteessä Satakunnassa. Alkoholin ostokokeissa myyjä kysyi henkilöllisyystodistuksen ja kieltäytyi myymästä 79 prosentissa tapauksista. Tupakan ostokokeissa myyjä kysyi henkilöllisyystodistuksen ja kieltäytyi myymästä 87 prosentissa tapauksista. Ostokokeet tehtiin yhteistyössä kuntien ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöiden ja koordinaattoreiden, kuuden eri toisen asteen oppilaitoksen sekä Selvin päin Satakunnassa –hankkeen kanssa. Toimielin keskustelee [Satakunnan ja Rauman raporteista](#).
- Keväällä 2020 järjestetään Pakka-toimintamallin mukainen ”näytä paperit – älä välitä päihteitä” yhteiskampanja anniskelu- ja elinkeino toimijoiden kanssa.
Kampanjan järjestää Selvin päin Satakunnassa – hanke yhteistyössä kuntien kanssa.
Kustannuksista vastaa selvin päin Satakunnassa –hanke. Kampanja toteutetaan viikolla 18.
KAMPANJAN SISÄLTÖ:
  - yhteiskampanja vähittäiskaupoille ja anniskeluravintoloille
  - kampanjan tavoitteena on tehostaa nuoria näyttämään henkilöllisyyspaperit automaattisesti ostaessa ikärajavaltovottavia tuotteita sekä ehkäisemään päihteiden välittämistä alle 18-vuotiaille nuorille
  - kampanjamateriaalina on:
hyllypuhujia kampanjan viestillä
ksylitolituote kaikille, jotka näyttävät henkilöllisyyspaperit automaattisesti ikärajavaltovottua tuotetta ostettaessa
  - Kampanja materiaalin lisäksi sanomaa jaetaan somekanavissa kampanjan tägejä käyttäen #näytäpaperit ja #älävälitä
- Pakka-toimintamallista on huhtikuussa koulutusta:
”Jos ette vielä toteuta Pakkaa, tulkaa aloittamaan - mikäli toteutate, tulkaa parastamaan”
Aika 1.4.2020 klo 9.00 – 15.30
Paikka: Pori Kaupunginsairaala, D-rakennus Auditorio, Maantiekatu 31 1 krs. Kohderyhmä
Kunnissa toimivat ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöt ja ehkäisevän päihdetyön toiminnasta vastaavat, kuntien päihdetyöryhmien jäsenet, ehkäisevän päihdetyön kehittämisestä kiinnostuneet, kuntien hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen yhdyshenkilöt, kuntien yhteistyökumppanit ehkäisevässä päihdetyössä, sosiaali-, terveys-, opetus- ja nuorisotoimen kuntatoimijat ja järjestöjen edustajat, viranomaiset sekä anniskelu- ja elinkeinotoimijat.
Tavoite: Koulutuksen tavoitteena on innostaa kunnan toimijoita ja eri alojen yhteistyötahoja ottamaan Pakka toimintamalli käyttöön sekä vahvistaa Pakka toimintamallia käyttävien kuntien osaamista. Tarkoituksena on, että koulutuksen päättyessä kunnalla on suunnitelma Pakka – toiminnan käyttöönotosta ja toiminnan edelleen kehittämisestä.
Sitovat ilmoittautumiset 25.3.2020 mennessä oheisen linkin kautta:
<https://link.webpolsurveys.com/S/8EE6652DD133C5C0>. Kerro ilmoittautumisen yhteydessä erityisruokavaliostasi.
Linjaus:
Ehkäisevän päihdetyön toimielimen jäsenet saivat tietoa Pakka-toimintamallista. Satakunnassa Pakka-toimintamalli on 13 kunnassa käytössä. Toiminta vaatii vähintään Pakka koordinaattorin, kysyntäryhmän ja tarjontaryhmän. Kunta voi soveltaa toimintamallia omien tarpeidensa mukaan (ostokokeet, asiakasarvioinnit, vastuullisuus koulutukset, omavalvonta, lupalausunto (AVI), päihdetilanne kysely). Pakka toimintamallin käyttöönotto vaatii päätöksen toiminnan aloittamisesta, koordinaattorin nimeämisen ja rahoituksen varmistamisen budjettiin sekä resurssia.

Kevään Pakka kampanjaan ”näytä paperit – älä välitä päihteitä” on ilmoittautunut Raumalta muutamia yrityksiä.

Päätettiin, että 1.4.2020 Pakka-toimintamalli koulutukseen osallistuvat ehkäisevän päihdetyön toimielimen jäsenet mahdollisuuksiensa mukaan.

Pakka toiminnasta puhuttaessa toimielimessä keskusteltiin, miten Raumalla jaetaan Selvin päin Satakunnassa hankkeen kustantamat noin 500 kpl vesipulloa, joissa on teksti 100% alkoholiton drinkki. Alustavasti hankkeelle on ilmoitettu, että kyseiset pullot jaetaan 9 lk. oppilaille, koulun kautta jossain sopivassa tilaisuudessa. Todettiin, että tulevana kesänä on monta paikkaa/tapahtumaa, jossa pulloja voidaan jakaa kuten Kuovibiilissä, Rauman Pitsiviikolla ToriRock! -tapahtumassa tai Mustan pitsin yössä ja RMJ:ssä. Satu Helin vie asian kaupungin johtoryhmään, jossa asiasta tehdään lopullinen päätös. Samalla keskusteltiin, että Rauman kaupunki on aiemmin jakanut kondomeja RMJ:ssä, joten selvitetään, jaetaanko niitä ensi kesänä jossain tilaisuudessa. Kristiina Kuusio selvittää Rauman kaupunkikehityksestä asiaa. Anna Kuromaa kartoittaa alustavasti työntekijöitä, jotka voisivat jakaa kondomeja esimerkiksi Mustan pitsin yönä tai RMJ:ssä. Tuija Eskelinen selvittää Punaiselta Ristiltä kondomiajokortti asiaa. Kimmo Kouru ottaa Marttoihin yhteyttä ja ehdottaa heille alkoholittomien drinkkien suunnittelua ja myymistä Mustan pitsin yössä vaihtoehtona alkoholille. Sari Pettersson vie yrittäjille ideaa alkoholittoman Rauma drinkin suunnittelemisesta ja myynnistä. Päätettiin, että tarkemmat päätökset edellä mainituista asioista tehdään myöhemmin.

3. Päihdetilannekysely

Päihdetilannekyselyllä kerättiin ajatuksia Satakunnassa tehtävän päihdetyön kehittämiseksi 4.11.–4.12. 2019. Kyselyllä kartoitettiin asukkaiden näkemyksiä päihteisiin, tupakkaan ja rahapeleihin liittyen sekä mielipiteitä päihdehaittojen vähentämisen keinoista Satakunnassa. Toimielimessä keskustellaan [Rauman vastauksista](#)

Linjaus:

Todettiin, että vuonna 2019 kyselyyn on saatu vastauksia hieman vähemmän kuin vuonna 2018. Vuonna 2018 valtaosa vastaajista (72%) oli alle 18 -vuotiaita, kun taas vuonna 2019 suurin osa vastaajista (66%) oli 31-60 -vuotiaita. Keskusteltiin, että vastaajien ikähaarukan muuttumiseen vanhemmaksi on todennäköisesti vaikuttanut se, että koulut eivät ole jostain syystä vuonna 2019 ”markkinoineet” kyselyä oppilaille yhtä aktiivisesti, kuin vuonna 2018. Johtopäätöksenä todettiin, että vuonna 2019 vastaajien korkeampi ikä on todennäköisesti vaikuttanut siihen, että alkoholin, tupakan, nuuskan tai huumausaineiden välittämistä ja käyttöä oli havaittu vähemmän kuin vuonna 2018, jolloin valtaosa vastaajista oli nuoria. Ainoastaan tupakan käyttöä oli havaittu melkein yhtä paljon kuin vuonna 2018. Kunnan puuttumista alkoholin käyttöön, tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön, kannabiksen ja muiden huumausaineiden kokeiluihin ja käyttöön sekä rahapelaamiseen toivottiin enemmän kuin vuoden 2018 vastauksissa. Ehkäisevä päihdetyö oli vuonna 2019 vastanneille hieman tutumpaa kuin vuonna 2018 vastanneille. Vuoden 2019 avoimen kysymyksen millaisia keinoja tulisi käyttää päihdehaittojen ehkäisemiseksi saatiin neljä teemaa ja niiden alakohdat:

Varhainen puuttuminen

Avointa keskustelua eikä tuomitsemista
Kiinnostus lasten ja nuorten asioita kohtaan
Puheeksi otto

Nuorille mielekästä tekemistä ja päihdeettömiä ajanviettopaikkoja
Jalkautuva työ

Päihdekasvatus

Tietoisuuden lisääminen: nuorten tasolla faktojen esittäminen
Kokemusasiantuntijat asiantuntijoina
Keskustelu

Erilaisia luentoja ja toimintahetkiä kouluissa ja nuorisotiloilla
Hyviä esimerkkejä nuorille esim. ”tubettajat” ja muut julkiset puhumaan asiasta

Vanhemmuden tukeminen

Perheen huomioiminen kokonaisuutena
Tiedottamisen ja vuoropuhelun lisääminen
Vanhemmille neuvoja, tukea ja ohjeistusta
Rajojen tukeminen (esim. yhteinen kotiintuloaika Islannin mallin mukaan)

Valvonta

Ikärajavaalvontaa ja koulutusta lisää

Välittämiseen puuttuminen

Jalkautuva työ (puhallutukset mm. tapahtumissa, bileissä)

Pelikoneiden vähentäminen ja valvonnan lisääminen

4. Millaista päihdekasvatuksen tulisi olla? Satakuntalaisten nuorten ajatuksia
Selvin päin Satakunnassa hanke toteutti vuoden 2019 lopulla satakuntalaisille nuorille kyselyn millaista päihdekasvatuksen tulisi olla. Toimielin keskustele [raportista](#) sekä Rauman nuorisovaltuuston kommentteista koskien raporttia.
Linjaus:
Yhteenvedonä todettiin, että nuorten päihdekasvatus tulisi nuorten mielestä olla säännöllistä ei silloin tällöin tapahtuvaa kasvatusta. Päätettiin, että nuorisoparlamentin kautta asiasta tehdään lehtijuttu, jossa nuoret kertovat itse millaista päihdekasvatusta he itse haluavat.
5. Rauman Ankkuri
Asiakkaita Ankkuriin ohjautuu poliisin ja lastensuojeluilmoitusten kautta. Lasten ja nuorten lisäksi ankkuritoiminnassa tavataan aina lapsen huoltajat. Tilastosta 1.1.- 31.10.2019 ilmenee, että heinäkuussa on runsaasti lapsen päihteiden käyttöä tai epäilyä siitä. Toimielin mietti 28.11.2019 kokouksessa, minkälaisilla käytännön toimenpiteillä asiaan pystyttäisiin vaikuttamaan, ettei tilastohuippuja syntyisi. Yhtenä vaihtoehtona mietittiin Islannin mallin jalkautusta Raumalle. Todettiin, että asiaan palataan 12.3.2020 kokouksessa, johon kutsutaan lastensuojelutyön päällikkö.
Linjaus:
Ehkäisevän päihdetyön toimielin sai tiedon, että yhdessä yläkoulussa on monella nuorella ongelmia. Tämän vuoksi mielenterveystaitojen harjoittelu treenaa mieli vahvaksi aloitetaan kyseisessä koulussa 7. luokkalaisilla ensimmäisenä ja vasta sitten muissa kouluissa.
Päätettiin, että kouluille ja vanhemmille tehdään vaikuttamisviesti, jossa pyritään vaikuttamaan nuorten vapaa-ajan viettoon rauma.fi sivut päivitetään em. asian suhteen. Leena Koivisto ja Kimmo Kouru hoitavat asian.
Todettiin, että Islannin malli on mainittu hallitusohjelmassa, joten Satakunnan tulevaisuuden sote-keskus hankesuunnitelmaan voidaan asiaa viedä. Islannin mallin avulla pyritään yhteisövaikuttamiseen ja sovitaan yhteisistä pelisäännöistä. Islannin mallin mukaan nuorten harrastaminen on hyvä olla pitkäjänteistä. Anna Kuromaa kertoi, että 500-1000 euron lahjoituksia uimahallilippuihin perheille olisi lahjoitettu, mutta asiaa ei ole käytännön ongelmien vuoksi (uimahalliranneke) saatu onnistumaan. Sovittiin, että Anna Kuromaa hoitaa Kimmo Kourun kanssa asian.
6. Satakunnan ehkäisevän päihdetyön kustannusvaikuttavuus raportti
Toimielin keskusteli raportista 28.11.2019 kokouksessaan. Todettiin, että Raumalla ei ole Valomerkki-keskustelu mallia käytössä, koska Raumalla on Ankkuri-toimintaa ei kyseistä mallia ole katsottu enää tarpeelliseksi. Omin jaloin varhaisen puuttumisen malli on Raumalla käytössä. Toimielimellä ei ollut tiedossa, miten laajasti ja systemaattisesti mallia käytetään, joten lastensuojelutyön päällikköä ja perhetukikeskuspalvelujen esimiestä sekä vs. nuorisotyön koordinaattoria on pyydetty 12.3.2020 kokoukseen kertomaan asiasta.
Linjaus:
Perhetukikeskuksesta Sosiaaliohjaaja Antti Hannula kertoi, että perhetukikeskuksessa on 19.11.2020 13 työntekijää koulutettu Omin jaloin varhaisen puuttumisen mallin käyttöön, joista kolme työntekijää on käyttänyt työkalua osana omaa työtään. Nuorisopalveluista Leena Koivisto kertoi, että nuorisohjaajista yksi työntekijä ja etsivistä yksi työntekijä käyttää työssään omin jaoin varhaisen puuttumisen mallia.
7. Ehkäisevän päihdetyön kypsyysanalyysi
[Aluehallintovirasto](#) lähettää kunnille kyselyn 23.3.2020, jonka tavoitteena on edelleen selvittää ja kehittää ehkäisevän päihdetyön rakenteita. Vastausaikaa on 9.4.2020 asti. Kyselyssä on osittain samoja asioita, kuin jo aiemmin tehdyssä kypsyysanalyysissä. Aluehallintovirasto, ottaa tarpeen mukaan yhteyttä kuntiin kyselyn jälkeen esimerkiksi kuntakierroksella.

Selvin päin Satakunnassa hankkeesta lähetettiin kuntiin vuoden 2019 lopulla vastattavaksi Ehkäisevän päihdetyön kypsyysanalyysi. Kyselyn tuloksia käytetään arvioimaan Satakunnan ehkäisevän päihdetyön rakenteita.

Kypsyysanalyysin vastausten purku yhdysverkostossa

Palautetta kyselyn ulkoasuun: Numerointi muuttuu yhteenvetolomakkeessa. Sivunumerointi puuttuu. Kypsyysanalyysin vastausten läpikäymisen jälkeen käytiin pienryhmissä keskustelua niistä teemoista, joihin tuli eniten 'alkava' ja 'kehittyvä' – vastauksia.

Resurssit

- Työryhmät pohtivat millä tasolla asiaa tarkastellaan, kunnan vai maakunnan
- Hankkeen päättymisen jälkeen kaivataan yhteistä koordinaatiota (vetäjä).
- Kuntiin kaivataan tietoa ja aikataulutusta
- Ept:n rakenteet pitää saada mukaan sotekeskusteluun.
- Rakenneasia mukaan maakunnalliseen hyvinvointikertomukseen.
- Alueellisen koordinaation pelätään kaatuvan yhden kunnan tai henkilön vastuulle
- Kuntiin kaivataan määrärahoja ept-työlle sekä työajan selkeää resursointia.
- Tietoisuuden ja osaamisen lisääminen halutaan nostaa konkreettiseksi toimenpiteeksi.
- Kaikki ept-toimijat tulisi huomioida (esim. kolmas sektori, poliisi...)
- Kampanjoiden tuottaminen hankkeen päättymisen jälkeen? Verkoston yhteistyö pienentää kustannuksia, vaikka hanke ei enää rahoita.
- Ept-työn budjetointi

Eriarvoisuuden huomioiminen

- On huomioitava, että ept-toiminta kulkee mukana monessa työssä, kaivataan toimintakulttuurin muutosta, jotta asia tiedostetaan paremmin.
- Ehkäisevä päihdetyö koskee kaikkia
- Vuosikellon avaaminen joka ikäluokalle
- Tietojärjestelmän tuki on tärkeää
- Maahanmuuttajien huomiointi
- Kohdennettuja toimenpiteitä (esim. ammattikoulu vs. lukio)
- Maakunnallisen datan kerääminen tärkeää
- Systemaattista tiedonkeruuta ja yhtenäistä kirjaamista kaivataan.
- Kunnille työn tueksi 'kättä pidempää' = tietoa, työkaluja ja tukea

Tavoitteiden seuranta

- Toimivien toimintamallien juurruttaminen kuntiin (esim. pakka –toimintamallit)
- Vuosikello tarjoaa työhän suunnitelmallisuutta
- Raportointi ja tiedottaminen
- Yhteistyö hyte-yhdyshenkilöiden kanssa
- Toimintakertomukseen ja hyvinvointikertomukseen tehdyn työn tekeminen näkyväksi
- Tarvitaan selkeä taho, kenelle ept-työstä ja toimenpiteistä raportoidaan.
- Pidemmän tähtäimen suunnitelma (hanke) kuntiin. Teemavuosien mukainen toiminta.

Päätavoite: Juurtuminen, rakenteiden ja jatkuvuuden turvaaminen

Linjaus:

Kypsyysanalyysin vastaukset merkittiin tiedoksi. Päätettiin, että aluehallintoviraston kyselyyn vastaavat Leena Koivisto, Sanna Kenttälä, Kristiina Kuusio, Anna Kuromaa ja vanhuspalveluista Päivi Kovanen tai Arja Kumpulainen.

8. Muut asiat

Rauma liikkuu päivä on perjantaina 17.5. Kimmo Kouru ja Kristiina Kuusio ovat mukana järjestämässä päivää. Unelmien liikuntaviikko on toukokuussa (9.5.)

Mielenterveys- ja päihdefoorumi

6.2.2020 oli mielenterveys- ja päihdefoorumi. Koulutukseen on lähetetty erillinen kutsu

Seuraavan kokous on 14.5.2020 klo 8-10, Steniuksen kokoushuone 3 krs.

- muistion tarkistamisen yhteydessä muutos: **kokous pidetään Skype-yhteydellä**, mistä Sanna Kenttälä lähettää ennakkokutsun.

Ehkäisevän päihdetyön toimielimen jäsenet kutsutaan to 28.5.2020 klo 8-12 soten ja sivistyksen rajapinnoilta yhdyspintoihin seminaariin